

دووكهلى شهر له عىراق و سهردانهكهى سوودانى بو تاران

07-11-2023

نووسهركان

زريان روژهلاتى

كورتە : پندهچيت سهروكوهزيران به دواى ئهوهوه بىت ريگهيهك بو كه مكردنهوهى گوشارهكانى سهر له سهر حكومهتهكهى بدوزيتهوه. سالى رابردوو، دواى پيكدادانيكى نيوان سهرى و ئيتارييهكان له بهغدا، ههروهها له پاش نامهيىكى ئايهتوللا حائرى له دژى سهر و، به ئهگهري زوريش له پاش دهستوهردانيكى ئايهتوللا سيستانى بوو كه سهر "وازي له سياسهت هينا". ئه و كات ئيران تووشى گرفتىكى زور ببوو بو رازيكردى سهر و به ئهگهري زور، ئيستاش كاريكى ئهوتوى پيناكرىت، بهلام پالپشتيكردنهوهى له حكومهت، تارادهبهك دهستى سوودانى بههيزتر دهكات.

سەرۆكۆهزیرانی عێراق له ساتیکدا رووی له تاران کرد که له ژێر گوشارێکی توندی سەدرییەکان و گرووپە چەكدارەکان و هۆشدارییەکانی ئەمریکادایە و بەهێواوە بەهێوی بە جۆلەییەکی ناوچەییەووە که لەوێوە دەستپێدەکات، تۆزێ لە گوشارەکانی سەر حکومەتەکی کەمبکاتەو، بەلام پێدەچێت بە دەستی بەتال بگەرێتەو، چونکە ئەوێ عێراق دەکاتە گۆرەپانی مەملانی، تەنیا بارودۆخی ناوچەکی و شەری غەزە نییە، بەلکو داینامیکی نوێی مەملانی نیوخۆیی شیعەییە که هەرچی بەرەو هەلبژاردنی ئەنجوومەنی پارێزگاکان دەچین، گەرمتەر دەبێت.

نووسینگەی سەرۆكۆهزیران [رایگەیانندوو](#) ئەم گەشتە بۆ راگرتنی "دوژمنکارییەکانە بەرامبەر خەلکی فەلەستین". هەلوێستی بەغدا بەرامبەر شەڕەکی فەلەستین، وەک نموونەی دەنگدانەکی نەتووە یەگرتوووەکان، تەنانت لە ئێران و لایەنەکانی فەلەستینیش تووندتر بوو. بێجگە لەوێ، گرووپەکانی "موقاوەمە ئیسلامی" و تەنانت لایەنە سیاسییەکانی شیعەش دەریدەخەن، پرسی راگرتنی شەڕ بابەتێکە بە عێراق ناکرێت، چونکە بۆ خۆی خواستی ئەوێ هەیه لایەنێک بێت لە پرسیاردا، هەرچەند که حکومەت بە فەرمی شتێکی دیکەش بلێت. خۆی لە خۆیدا زۆر لە ولاتانی جیهان و ئیستاتش ئەمریکا، داوکارییەکیان بۆ "تاگرەستیک" هەیه، بۆیە دەستی جموجۆلە دیپلۆماتییەکی عێراق پالەنری دیکەیی هەبن.

ئەم سەردانە لە یەکیک لە هەستیارترین ساتەکانی حکومەتەکی سوودانیدا دێت، که گوشارێکی چەندسەرەیی لەسەرە. لە لایەکی سەدرییەکان بە گۆر و تینێکی زیادووە گەراوونەتووە بۆ سیاسەت و لە بابەتی شەڕەکاندا حکومەتیان تەنگەتاو کردوو. لەدوای رووداوی هێرشکردنە سەر بۆئێرانە سوێد، پرسی شەری غەزە بوو تە مزارێکی گرتگ لە سیاسەتی نیوخۆ بۆ سەدر. بەوێش دەیهوێت بە تیریکی دوو نیشان بپێکی؛ لەلایەکی خاوەنداری پرسی فەلەستین دەکات و وەک پالەوانێکی جیهانی شیعە دەریدەکوێت و ئەو بە تەنیا بۆ گرووپە چەكدارەکانی «موقاوەمە ئیسلامی عێراق» ناهێلێتەو. لەلاکە دیکەشەووە گوشارێکی تووند دەخاتە سەر حکومەتەکی سوودانی «ئیتارییەکان» که گۆییان لە بابەتی هەلبژاردنی پێشووەختە پەرلەمانی خەواندوو و تەنیا دەیانەوێ بە هەلبژاردنی ئەنجوومەنی پارێزگاکانەو دەخەک بەرپێکەن. ماوێەکی پێش ئیستا عەمار حەکیم، سەرۆکی رەوتی حیکمە گوتبووی ئەوان دەیانەوێ هەلبژاردن لە وادە ئاسایی خۆیدا بکریت، که ئەمەش واتای 2025 دەدات. حکومەتی سوودانی بودجەییەکی سێ سالی لە بەرەدەستە و، لە رۆژانی رابردووشدا هەندیک لە بەرپرسیانی پۆستە ئەمنییەکانی گۆری، تەنانت کاتی خۆی عادل عەبدولمەهدی، سەرۆكۆهزیرانی پێشووتر نەبتوانیوو بیکات، وەک لابردنی عەبدولوەهاب ساعدی، فەرماندەیی هێزی دژەتیرۆر. ئەمە جگە لەوێ کورد و سوننەش لە دۆخیکی لاوازەکان و لە دۆخیکی وەهاشدا، بەرپووەچوونی هەلبژاردنی ئەنجوومەنی پارێزگاکان، دەتوانێت زیانیکی زۆری بۆ پێگەیی سەدرییەکان هەبێت.

پێدەچێت سەرۆكۆهزیران بە دوا ئەووە بێت رێگەییەکی بۆ کەمکردنەوێ گوشارەکانی سەدر لە سەر حکومەتەکی بدۆزێتەو. سالی رابردوو، دوا پیکدادانیکی ئێوان سەدری و ئیتارییەکان لە بەغدا، هەرەها لە پاش نامەییکی ئایەتوللا حائری لە دژی سەدر و، بە ئەگەری زۆریش لە پاش دەستووردانیکی ئایەتوللا سیستانی بوو که سەدر "وازی لە سیاسەت هینا". ئەو کات ئێران تووشی گرتیکی زۆر ببوو بۆ رازیکردنی سەدر و بە ئەگەری زۆر، ئیستاتش کاریکی ئەوتۆی پیناکرێت، بەلام پالپشتیکردنەوێ لە حکومەت، تارادەییەکی دەستی سوودانی بەهێزتر دەکات.

لەلایەکی دیکەو، گرووپە چەكدارەکان گرتیکی گەورەیان بۆ حکومەتەکی سوودانی دروستکردوو. گرووپەکان ئەمجارە پێچەوانەیی سالی رابردوو که زۆرتر ناوی جیاوازیان بەکاردههینا، ئەمجارە هەرچەند جەخت لە ناسنامەیی تایبەتی خۆشیان دەکەن، زیاتر ناوی "موقاوەمە ئیسلامی" بەکاردههینن که ئەوێش نیشانەیی هاواناھەنگی و ناوەندیوونی بریارەکانیانە. هەلبەت لەو ئێوانەشدا گرووپییکی وەک کەتاییی حیزبوتللا که لە دەرەوێ حکومەتە، لەگەڵ نوجەبا تووندتر لە لایەنەکانی دیکە قسە دەکەن. نوجەبا رایگەیانندوو، خەلکی عێراق شەری لە دژی داگیرکەرەکان راگەیانندوو و سوودانیش لە کۆنفرانسی بۆئێرانەکانی عێراقدا گوتبووی، سیاسەتە بالاکان لەلایەن دەولەتەو دیاریدەکرین، ئەمەش وەک وەلامیک بۆ گرووپە چەكدارەکان و ئەو لایەنە سیاسییانەیی دەیانەوێ جلهوی سیاسەتی دەرەو لە حکومەت بستیئن.

لە راستیدا، لە دوا 7- ئۆکتۆبەری ئەمسالەو، موقاوەمە ئیسلامی زیاتر لە 30 جار هێرش کردوو تە سەر بنکە و بارەگاکانی ئەمریکا لە ناوچەکی، بەلام جۆری هێرشەکان که لەرووی سەربازییەو بە هێرش ئاست نزم دادەنرین، دەریدەخەن بابەتی سەرەکی نەکی لیدان، بەلکو زۆرەنێانە بۆ ئەمریکا بۆ ئەوێ عێراق بەجیبهیلێت، ئەمەش لە گوتەکانی هادی عامریدا دیاریبوو، که ماوێەکی پێش ئیستا داواکیرد، ئەمریکا لە عێراق بچێتە دەرەو. لەماوێ کەمتر لە یەکی مانگی رابردوودا، دوو کەشتی فرۆکەهەلگری جیرالند فۆرد و ئایزەنھاوەر هاتوونەتە دەریای میدیترانە و دەریای سوور و لەوانەشە یەکیان بەرەو کەنداو بێت. بەمجۆرەش بەهاتنی دوو ناخی فرۆکەهەلگر و هەبوونی بنکەیی زەوینی لە عێراق و سووریا، ئوردن و تەنانت تورکیاش، هەرەها هەبوونی فەرماندەیی ناخی پینجەم لە بەحرەین و فەرماندەیی سینت کام لە قەتەر، ئەمریکا هێزیک جلهوکردن (دیتەرانیسی) گەورەیی دەبێت لە سێ شوینی وەک کەنالی سوێز، بابلومەندەب و گەرووی هورمز. ئەمەش شتیکە که لەوانەیی بە دلی ئێرانییەکان و گرووپەکانی دژی ئەمریکا نەبێت. بۆیە سەرەپای

خواستى سوودانى بۇ راگرتنى ھىرشەكان، بېدەچىت گرژىيەكان لە ئاستىكى نزمدا بەردەوام بن، ئەگەر ئاگرىبەستىك رانەگەيەندرىت.

سوودانى لە كاتىكدا سەردانى تارانى كرد، كە لەژىر رەخنەيىكى زۇرى گرووپە شىعيەيەكان و سەدرىيەكاندا دىدارى لەگەل وەزىرى دەرەوہى ئەمريكا كرد. بېدەچىت گوشارى ئەمريكا لە حكومەتەكەى سوودانى زياتر پېدانى پەيامىك بىت بە گرووپە چەكدارەكان و، تاران ئەگىنا ئەستەمە حكومەت بتوانىت دەرەقەتى كۇنترۇلكردنى لايەنەكان بىت. لەراستىدا دۇخى عىراق و ھەلۇيسىتى توركيا لەم قۇناخەدا بۇ سىياسەتى ئەمريكا سەبارەت بە جلەوكردنى ئىزان و گرووپەكانى لايەنگرى، زۇر گىرنگ بىت. بۇيە لە دووہم سەردانىدا بۇ ناوچەكە لە دواى 7ى ئۇكتۇبەرەوہ، بلىنكن سەردانى ھەردوو وئالتى كرد.

لە لايەكى دىكەوہ، شەپى ئەمجارە بەديويكى دىكەدا دوايىن شتىك بوو رۇژئاوا لەم كاتانەدا دەيويسىت، كە دەرگىرى شەپى ئوكرايناىە. سىياسەتى ئەمريكا بۇ ھاندانى چارەسەرى پرسى فەلەستىن لەرپى رىككەوتنى دەولەتەكانەوہ وەك نمونەى رىككەوتنى ئابراھام، لانيكەم جارئ سەرىنەگرت. ئىستا ئىدى پرسى سەرەكى بۇ رۇژئاوا تەنيا رىگرتن لە فراوانبوونى شەپ نىيە، بەلكوو ناچارە مشوورىكى زيادبوونى رۇلى ئىزان و رووسىاش بخوات.